

L'enigma d'Almirna

Un relat de: [Vicenç Ambrós i Besa](#)

No tinc cap mena d'inconvenient en permetre que, quan es difongui la meua autobiografia a títol pòstum, es faci públic també aquest episodi repulsiu de la meua vel·leïtosa existència. Després d'un bon reguitzell de pàgines dedicades a les meues relacions sentimentals i a l'ascens al punt culminant de la meua carrera, l'Òscar a la millor actriu que em fou concedit anys enrere pel meu paper a *The Ocean's Word*, vull narrar l'autèntic motiu que m'impulsà a recloure'm, des d'aleshores fins a la meua mort, a les dependències del meu castell d'Àustria. Desconec si és habitual o no acabar una narració autobiogràfica retornant als orígens, però fou així com succeí tot. Com ja vaig dir al primer capítol d'aquestes memòries, vaig néixer i viure la meua infància a la mansió dita d'Almirna, una casa senyorial ubicada al nord de l'Illa de Mallorca. Allí és on el meu pare, català, i la meua mare, maltesa, van centrar la seva residència. La mansió era propietat de la meua àvia materna, l'escriptora també maltesa Berenice Claudette Lonn d'Ymor. La fortuna familiar que ja llavors situava la nostra família en un dels llistons més alts de l'escala de multimilionaris europeus provenia, com ja sabeu, de les mines de diamants i altres minerals descobertes anys enrere pel meu avi.

La història totalment certa que vull fer pública es remonta a aquella ninesa feliç, quan jo devia tenir uns vuit o deu anys. En contrast amb l'edificació imperant en aquella zona, l'extensió en hectàrees de la finca era més aviat reduïda. Amb els ben remarcables avantatges que això implicava: un bosquet ordenat, net de brossa i obert al xiuxiueig del mar. Ideal per a les passejades de les tardes dominicals. I, òbviament, per al món de fantasia dels infants enjogassats.

Allà hi venien a estiuajar els tres germans de la meua mare, amb l'esposa i els fills en cas de tenir-ne. De fet, només un era solter, el més gran de la colla. Es deia Percy i la seva passió era l'aventura. Viatjava contínuament, havia estat als racons més inconcebibles del món i s'alimentava de coses tan rares que ni per un moment jo tindria l'acudit de ficar-me a la boca. El cert és que també rebia una petita renda de la seva mare, l'àvia escriptora, però no gaudia de gaire bona reputació dins l'estructura familiar. El meu pare, per exemple, l'anomenava "la sangonera" o "la boa" de l'àvia Claudette. I es que un home de tan recta moral com el que em va dur al món no podia pas considerar encertat aquest nomadisme permanent. Però tant els meus cosins com jo mateixa fruíem escoltant les seves peripècies durant les llargues vetllades d'estiu.

La meua mare era, cronològicament parlant, la segona dels quatre germans. Una part de la seva extensa discografia reverbera nítidament el record nostàlgic d'aquells feliços dies d'Almirna. El tercer lloc l'ocupava l'oncle Johnny, casat amb la filantròpica doctora francesa Nadine Coquien. Ell -com el meu pare- treballava d'executiu en un banc nord-americà. L'oncle Johnny i la tia Nadine foren pares de dues nenes precioses, les cosinetes Évelyne i Marie, més petites que jo. La Marie encara és viva i resideix actualment a la Bretanya francesa. El més petit dels quatre germans es deia Phillip i era el més divertit de tots. Ens feia esclatar de riure amb les seves pallassades, sempre semblava estar de bon humor i malgrat la seva grotesca aparença d'inofensiu Charlot fou un dels grans triomfadors d'aquella germandat. Passà d'actor a guionista i director de cinema, i d'aquí a productor. El seu imperi, Continental Productions SL, ha esdevingut un fenomen cinematogràfic sense precedents en tota l'àrea mediterrània. Ell va produir, de fet, la majoria de les meves pel·lícules, inclosa la tan llorejada *The Ocean's Word*. Es va casar amb una nord-americana -s'estilava que rics d'aquí busquessin princeses d'allà, i viceversa-, la tia Helen Almody, i foren pares d'un nen, el cosí George, un any més gran que jo, i de les cosines Rose i Katherine, bessones i més petites que jo. Cap dels tres és viu avui.

El perquè de tants detalls familiars l'entendreu tot seguit.

Ara farà cinc anys, tan sols una setmana després d'haver celebrat el meu norantè aniversari, vaig rebre via herència -i després d'haver saltat per una infinitat de mans- el que en quedava d'aquella isolada finca d'Almirna. Si dic "el que en quedava" a seques puc donar a entendre que no hi havia gran cosa apart de les runes i els fonaments, conclusió falsa de soca-rel. Malgrat que durant anys ni als jardins ni a la torre se li havien prestat les pertinents atencions, la qual cosa havia permès que l'edifici comencés a mostrar clars indicis d'una ruïna incipient, tot seguia més o menys igual.

El taxi va deixar-me just davant la tanca del jardí. El meu fill passaria a recollir-me tres hores després. Tenia molt de temps per endavant. Potser massa i tot amb la tempesta que s'atansava; la mera idea d'haver-me de quedar tancada allà dins gaire estona m'esborronava. No tot eren bons records.

Vaig obrir emocionada la reixa que feia de porta al jardí. I una màquina del temps em va traslladar, instantàniament, a la meua infantesa. Veia la gespa ben tallada, el gronxador, el caminó que baixava costa avall fins a la cala, la taula del porxo ben parada, la campaneta que ens advertia quan era l'hora de l'àpat... Sentia les rialles, la veu estrident de la mare, la veu de l'àvia que em sortia a rebre, els ocells enjogassats i la cridòria de tota la cosinalla escampada als quatre vents. I em veia a mi mateixa lluint aquell preciós vestidet blau cel que em feia sentir princesa. I les sabates de xarol, i la cabellera rossa alçada al vent com una bandera.

Un molest ble de cabells blancs em va retornar de cop a les portes del segle XXI. El vent començava a bufar amb força. Calia reprendre la marxa a pas lleuger. La porta principal d'Almirna m'esperava, glacial i estoica, a cinquanta metres.

Era curiós que la primera cosa que recordés diàfanament d'Almirna fossin els seus estius. Curiós però lògic, ben mirat, vaig pensar tot seguit. Perquè tot allò succeí precisament durant el darrer estiu.

Un cop a dins, i empesa per una intensa olor de resclosit, m'assetjà una allau de records. Teles esgrogueïdes servien de mortalla a mobles vells i querats, autèntiques relíquies centenàries. Vaig encendre la llanterna per poder trobar el comptador de la llum. Quan jo vaig deixar aquella casa encara no s'hi havia instal·lat el corrent elèctric, i no sabia ni on era el comptador ni on estaven col·locats els interruptors.

Quan la llum banyà finalment la galeria principal prengueren consistència les tristes imatges de l'últim estiu. Devia tenir vuit o deu anys quan tot allò succeí, i ho recordava una setmana després d'haver complert els noranta. Però ho recordava com si ho revisqués, com si pogués tocar els personatges, com si pogués abraçar la nena que vaig ésser fa tants i tants anys...

La veia plorar mentre davant seu avançava la consternada comitiva presidida pel taüt de l'àvia. Va morir d'un infart una nit qualsevol de finals del càlid mes de juliol. Havia obert la caixa forta de la seva habitació i, mentre admirava la joia més preuada que posseïa, expirà -en paraules del metge- sense cap mena de sofriment. Però durant les exèquies la família ja estava dividida. Les aprensions, els recels i els dubtes minaven el cor dels meus pares, oncles i ties.

Perquè aquella joia d'incalculable valor havia desaparegut.

Quan es va trobar el cos sense vida de la meua àvia el famós collarret encara hi era. Perquè el tenia ella, l'àvia, que l'agafava amb força com si preveïés que, un cop morta ella, algú l'arrabassaria de qui legítimament hauria de correspondre.

Més que una joia era tota una obra d'enginyeria. Compost de diamants, maragdes, perles, robins, ametistes... i tot relligat amb or. La llegenda deia que havia pertangut originàriament a la reina Maria Antonieta de França. Guillotinada la règia família, va ser subhastat i fou adquirit per una gran duquessa germànica. La nova propietària, o els seus hereus, el van revendre a l'intendent de la família dels Habsburg-Lorena i, a partir d'aquí, existeixen proves fefaents que demostren que fou possessió de l'emperadriu austrohongaresa Elisabeth de Wittelsbach o Isabel Amèlia Eugènia, l'emperadriu Sissí. Un oli de la carismàtica emperadriu lluint amb notòria evidència la valuosa joia és la prova més ferma d'aquesta afirmació.

Amb l'adveniment de la República i la dissolució de l'Imperi arran del Tractat de Saint-Germain, els llavors representants de la dinastia d'Habsburg s'exiliaren a Suïssa. Allà subhastaren alguns béns de gran valor, entre els quals el collarret, que fou venut a un perfecte desconegut -el meu avi- enriquit gràcies a unes mines de diamants. Era aquell collarret que, des de feia vuitanta anys, romania en parador desconegut. Aquell collarret que, en públic, havia estat vist per última vegada dins aquella ostentosa mansió vinguda a menys amb el pas del temps.

L'enigma es convertí en un tot mite ara enterrat en la pols del temps. Havia plogut molt des d'aleshores. Però les intrigues i els recels havien desfet la família, perquè els principals sospitosos del robatori foren assenyalats ben aviat amb el dit. I es que cap estrany a la família podia haver-lo robat, donada la humana impossibilitat d'escalar la paret i de travessar la reixa que, per a més seguretat, s'havia fet instal·lar l'àvia a la finestra de la seva habitació. I no cal ni dir que des que es va descobrir el cos fins que arribà el metge forense a ningú li hagués passat per alt l'entrada a la casa d'algun estrany.

Quedaren excloses automàticament de la llista les ties Nadine i Helen. Cap de les dues era a Almirna quan succeí el robatori. La primera, donant bona mostra del seu altruisme, s'havia desplaçat a l'Àfrica meridional, concretament a un enclavament missioner, en concepte de metgessa voluntària. La tia Helen, per la seva banda, passaria l'estiu amb els seus pares, convalescents arran d'un cèlebre accident de ferro carril.

I si bé del tot no foren exclosos, tant la mare com l'oncle Johnny gaudiren d'un ampli marge d'improbabilitat. La mare perquè era qui, via testamentària, li havia de correspondre el collarret a la mort de l'àvia. I l'oncle Johnny perquè fou qui descobrí el cadàver amb el collarret a les mans, tal i com tothom va poder veure minuts després. I li hagués resultat molt més fàcil agafar el collarret abans que tothom el veiés a les mans del cadàver. Si ho hagués fet així, de ser-ne ell el responsable, la desaparició no hagués alçat tantes suspicàcies i de ben segur hagués passat desapercibuda durant, com a mínim, unes quantes hores.

L'habitació va quedar a soles una estona, ja que van decidir no tocar res fins que arribés la policia i el metge forense. I quan finalment feren acte de presència el collarret ja s'havia fos.

L'oncle Percy, el pare i l'oncle Phillip es convertiren ben aviat en els principals sospitosos. Però si l'hagués robat el meu pare puc assegurar que a la llarga ho hagués confessat. En principi era força il·lògic que ho hagués fet ell, donat que sabia prou bé que el collarret passaria a mans de la seva esposa un cop morta l'àvia. No recordo que ningú pensés aleshores en quelcom que seria molt comentat més endavant: el mòbil que podria haver empès els meus pares a robar-lo no fóra el valor del collarret en si, sinó l'assegurança. Una assegurança que, després de tot, em sembla recordar que no cobrí ni una cinquena part del valor real de l'objecte.

L'oncle Phillip i l'oncle Percy es repartiren les principals sospites. El primer perquè el seu triomf cresqué com l'espuma. Ja de bon començament va sorprendre tothom pels seus grans dots financers. Molts es van negar a creure que la seva fortuna es degué exclusivament a la seva capacitat d'excel·lent inversor i van suposar, potser massa de pressa, que la joia desapareguda hi havia tingut quelcom a veure.

L'oncle Percy també fou sospitós. Sobretot perquè, poques hores després de desaparèixer la joia, ell també

s'esfumà. I mai més en vàrem saber res. Bé, mai més no, perquè molts anys més tard el meu pare va rebre una carta de l'ambaixada espanyola al Brasil. Per mitjà d'aquella missiva se li comunicava que un home amb documents a nom de Percy Bauterby Lonn havia estat trobat parcialment devorat i en avançat estat de descomposició a la ribera de l'Amazones. Ell s'ocupà de trucar a l'ambaixada per notificar que ningú es faria càrrec del trasllat del cadàver i que si de cas, i en última instància, abonaria les despeses de l'enterrament tan sols per humana compassió. No fou fins molts anys més tard que va confessar tot això a la meua pobra mare. Suposo que tardà perquè, quan rebé la carta de l'ambaixada, la mare estava pendent d'aquella operació a cor obert que finalment superà, tot i que s'extremà la fragilitat de la seva salut. No li convenien, en absolut, emocions com aquella.

Pensava en els funerals de l'àvia Claudette quan vaig veure, al capdavant de l'escala que unia la planta baixa amb el primer pis, la porta del soterrani entreoberta. Recordava la por que m'havia fet aquella part de la casa quan era petita. El soterrani, en temps de l'àvia, s'havia destinat parcialment a celler. Es tractava d'un espai enorme dividit en múltiples galeries que el convertien en un laberint de pel·lícula. Tot i que amb el llum del sostre no infonia tanta feredat, jo encara retenia alguna pinzellada d'aquella infantil aprensió.

Vaig descendir pels graons polsosos que hi desembocaven i, des de baix, vaig tombar la vista impulsivament. Veia de nou aquelles escales tan ordinàries, de maons mal posats, brutes i escantellades... Aquella massa d'obra mal feta que havia esdevingut el malson de tantes i tantes nits. I és que l'oblit no s'imposa sempre, i menys encara en tot allò que erosiona la cara bonhomiosa del nostre ser.

Amb la llanterna a la mà i el llum del sostre, vaig passejar-me una bona estona per aquell soterrani humit i fred que m'esgarriava. Mai havia sabut com havia acabat aquella tragèdia. De fet, mai ho havia volgut saber. I si bé, més d'una vegada, havia estat presa d'aquella sensible temptació, mai vaig demanar-ho a la persona que hagués pogut resoldre el gran misteri.

Em va cridar de seguida l'atenció un fons humit i descrostat de la capa de ciment que arrebossava les parets. M'hi vaig apropar i, amb poca força, vaig fer cedir un senzill envà que amagava un espai tancat de, com a molt, un parell de metres quadrats.

Allà dins hi romania entaforat un esquelet humà que aclarí definitivament l'enigma.

Jo sabia parcialment què succeí. I recordava tan extraordinàriament els detalls que encara veia amb nitidesa la camisa esbojarrada que vestí l'oncle Percy aquell dia de feia vuitanta anys. La mateixa camisa que cobria part de les costelles d'aquella massa d'ossos.

Qui va robar el collaret no fou l'oncle Percy. Ni l'oncle Phillip. Ni els meus pares. Vaig ésser jo. Perquè amb aquell vestidet blau que l'àvia m'havia comprat jo era tota una princeseta i a partir d'aleshores, amb aquella corona, per fi seria reina. Però veient que tant la buscaven i el rebombori que es va crear, la vaig haver d'amagar. I no sé com -ni ho sabré mai- però l'oncle Percy va acabar descobrint que l'havia agafat jo.

M'amenaçà de dir a tothom que jo l'havia robat. Em va dir que el pare em renyaria i que em tancaria al celler per castigar-me. I acabà afegint que si volia que tot això no passés, li havia de donar el collaret sense dir-ne res a ningú. Em vaig enfadar tant amb ell que vaig desaparèixer com un llamp del seu davant.

Vaig anar fins a la porta del soterrani i vaig clavar un clau a cada banda del bastiment, més o menys a un pam de terra. I vaig lligar-hi un tros de fil de pescar del que tenia l'avi al garatge. Estava tan furiosa que volia fer-li mal. Perquè ja no m'estimava; ell només volia prendre'm la corona.

Vaig anar-lo a trobar i li vaig dir que l'havia amagat al celler. Ell em va seguir i, quan faltava poc per arribar-hi, vaig arrencar a córrer com una esperitada. Ell es va posar a córrer rere meu cridant que l'esperés. Quan vaig arribar a la porta del soterrani vaig saltar per sobre del fil i vaig baixar les escales. Quan ell va arribar es va entrebancar amb el fil, va picar de cap a la cantonada d'un graó i va quedar immòbil. Em vaig espantar moltíssim. Li parlava i no em responia. El sacsejava i no es movia. Al final el vaig mig tombar per escoltar-li el cor, però ja no el vaig poder sentir. Jo no volia matar-lo.

Ho vaig anar a confessar tot al pare. Ell em va dir que em calmés, que no em passaria res. I llavors, tot d'una, se'n va anar sense explicar-me què volia fer. Ni m'ho va explicar mai tampoc.

Suposo que el va carretejar fins a un angle d'aquell laberint, espai que va cobrir amb un envà fet de rajols que després arrebossà. I allà dins s'hi deu haver consumit durant vuitanta anys. Tot el numeret de l'Amazones i de l'ambaixada espanyola a Brasil fou un cop d'efecte molt ben executat pel meu estimat pare. D'aquesta manera va tancar definitivament la història de la desapareguda joia. Un mort no pot defensar-se de cap acusació; sobre ell van recaure, per tant, totes les sospites del robatori del collaret.

Un collaret que vaig acabar donant al meu pare per tal que la pobra mare (que finalment va saber tot el que succeí) el guardés definitivament a la seva caixa forta.

Després de descobrir l'esquelet vaig pensar que havia de traslladar-lo a un lloc més segur. Havia d'evitar que mai ningú descobrís aquella sòrdida història que, ironies de la vida, ara decideixo escampar als quatre vents. I es que avui m'he adonat del que havia de fer, quelcom tan simple com és no amagar-me'n sinó, ben al contrari, donar-ho a conèixer. Perquè no puc anar a la tomba amb aquest pes a la consciència. Un pes que, de no confessar-lo, per més en secret que es mantingués, esqueixaria l'ombra del bon record que voldria llegar de mi.

I quin és el lloc ideal per amagar un esquelet? Si l'indret idoni per amagar una ovella és el ramat, el lloc més

encertat per amagar un feix d'ossos és un cementiri. Tiraria d'amagat les restes de l'oncle Percy a la fossa comuna del cementiri del poble. Era el lloc perfecte.

Però quan dies més tard vaig voler col·locar els ossos en una bossa per tal de poder-los traslladar, un altre incident em va trasbalsar: d'entre les costelles en va caure un tros de ferro oxidat que, amb una mica de llum, vaig identificar de seguida. Era un ganivet cobert de rovell. Totes les explicacions es reduïen a una única possibilitat: algú el degué apunyalat.

M'he formulat moltes preguntes des d'aquell dia. No sé ni sabré mai l'autèntica història d'aquell infortuni. Estic ben segura que el que vaig descobrir era el cos de l'oncle Percy, però ara ja mai podré saber què va succeir realment en aquell soterrani ara fa vuitanta-cinc anys. Tots els protagonistes del drama són morts. I només quedo jo per afirmar que l'oncle Percy va morir d'un cop al cap a causa de la trampa que jo mateixa li vaig parar.

Epíleg. La reverència final

Sempre he admirat les persones que, arribades a una edat com la meva -noranta-cinc anys-, poden proclamar amb tota solemnitat que no es penedeixen de res del que han fet. Bé, suposo que jo puc dir també el mateix. I ben mirat no crec que tingui gran cosa de què penedir-me. Potser això de l'oncle Percy, si bé crec que, amb aquests últims anys de reclusió, he expirat tota la meva culpa. I és que potser ni tan sols en tinc, de culpa. Durant molts anys he cregut que jo era l'única responsable d'aquell fet perquè estava convençuda, del tot afermada si ho voleu més clar, que morí davant meu del cop al cap que es va donar. D'aquí que em negués a recordar ni una imatge d'aquells feliços dies d'Almirna. Però la seguretat, senyors meus, és la súbdita més feble i humil del dubte. Vull acabar les meves memòries donant gràcies a Déu pel regal de la vida. D'aquí a poc temps coneixeré el seu veredict. Tot i que viure ha estat, sense cap mena de dubte, la meva millor pel·lícula, ara ja em pesen els anys. I em pesen els dubtes, i els mals i l'històric collaret que duc posat per tal de recordar, amb penediment, el primer gran error de la meva vida.

I cloc el volum amb l'estrofa final d'un poema titulat Retorn a la pàtria, escrit ara fa molts anys per un capellà, mossèn Isidre Castells. És punyent, incisiu i expressa un desig que jo també vull. I s'adiu tant encertadament amb mi i amb la meva vida que vull que es gravi damunt la làpida que ben aviat em cobrirà. Serà el meu Retorn a la pàtria, perquè me'n tornaré a la terra del meu pare, on tant ell com la pobra mare hi foren sepultats. I jo me'n hi tornaré per fer-los i fer-me companyia mentre pols quedi del nostre cos.

I per últim vull deixar ben clar que me n'aniré a la tomba no tan sols amb la fe ben guardada "de mos pares" sinó també, i per sobre tot, amb la fe més sincera i absoluta que sempre he tingut "en mos pares".

"I així quan devingui la mort no llunyana,
perquè ja mos dies s'escolen lleugers,
la fe de mos pares vull dur-la guardada
a dintre la tomba i arran dels xiprers."

És l'hora de la reverència final. Perquè la vostra lectura ha estat la meva darrera ovació.

De sempre i fins sempre vostra -perquè no sóc altra cosa que el que el món ha fet de mi-, us estimo amb tot el cor,

Bàrbara Corsau D'Emple i Bouterby
Castell d'Owstten (Feldkirch, Àustria), setembre de 2003.

(aquest relat fou premiat al II Certamen Literari La Brúixola de Vallromanes)